

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЛОГІСТИКА НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ:
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЦІ"**
для студентів напряму підготовки
6.030601 "Менеджмент"
денної форми навчання

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства.

Протокол № 1 від 27.08.2015.

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: Мажник Л. О.

Письмак В. О.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Логістика невикробничої сфери: Управління ризиками в логістиці" для студентів напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. Л. О. Мажник, В. О. Письмак. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 39 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" денної форми навчання.

Вступ

Сучасні економічні умови, в яких на даний момент функціонують підприємства, характеризуються невизначеністю та змінністю зовнішнього середовища. Тому в галузі логістики зростає значення формування способів розв'язання проблем настання ризикових ситуацій. Багатоукладність економіки України, поточний стан та напрями розвитку товарно-ринкових відносин із властивими їм елементами стихійності та кон'юнктури об'єктивно сприяють постійному виникненню економіко-соціальних ситуацій невизначеності, коли за умов самофінансування та конкурентоспроможності, власники, менеджери та наймані працівники змушені у своїх діях йти на ризик.

На сучасному етапі господарювання успішність та результативність діяльності вітчизняних підприємств вирішальним чином залежить від правильності й обґрунтованості обраної стратегії підприємницької діяльності та використання логістичних принципів в управлінні.

Застосування логістичного підходу у практиці господарювання дозволяє істотно підвищити прибутковість та якість сервісу, забезпечити ефективне управління потоковими процесами в економічних системах підприємства, що є запорукою суттєвих переваг у конкурентній боротьбі. Також використання логістичного підходу надає потенційні можливості щодо підвищення ефективності функціонування економічної системи підприємства; дослідження науковців свідчать про скорочення ресурсних витрат разом із збільшенням обсягів продажу та відповідно прибутків.

Проте логістична система підприємства завжди зазнає вплив ризиків, що супроводжують функціонування відповідного суб'єкта господарювання. Проблема управління ризиками в сучасних умовах постала з особливою гостротою, адже різкий розвиток технологій значно ускладнив зовнішнє середовище, майбутнє якого стає все менш прогнозованим.

Навчальна дисципліна "Логістика невиробничої сфери: Управління ризиками в логістиці" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0306 "Менеджмент"	За вибором
Змістовних модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030601 "Менеджмент"	Рік підготовки: 4
		Семестр: 7
		Лекції – 14 год
		Практичні (семінарські) заняття – 16 год
Загальна кількість годин – 72		Самостійна робота – 42 год
Кількість тижнів викладення навчальної дисципліни: 17	Освітній ступінь: бакалавр	Вид контролю: Диференційований залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 71 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладення навчальної дисципліни – формування знань і навичок стосовно аналізу, оцінювання та моделювання ризиків та управління ним під час прийняття рішень в логістичних системах.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень, методичних підходів до аналізу ризику та управління ним;

сприяти формуванню у студентів поняття про ризики, що можуть виникати в логістичних системах, їхні види та характеристики;

здобуття теоретичних знань з управління ризиками в логістичних системах;

формування у студентів знань щодо аналізу, ідентифікації та оцінювання ризиків;

засвоєння теоретичних знань з організації управління ризиками у логістичних системах;

оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками щодо моніторингу й аналізу управління ризиками в логістичних системах;

засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок щодо управління ризиками фінансових потоків логістичних систем;

оволодіння методами й інструментами управління ризиками логістичної системи;

засвоєння знань щодо інструментів та методів управління ризиків у логістичних системах.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічна система та процеси, які виникають у процесі прийняття господарських рішень.

Предмет навчальної дисципліни – логістичні ризики та пов'язані з ними ризики на підприємстві.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів.

Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Економетрика", "Статистика".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

понятійний та категорійний апарат щодо управління ризиками на підприємстві;

понятійний та категорійний апарат щодо управління ризиками в логістиці;

економічну сутність категорії "ризик";

природу виникнення невизначеності та ризиків у логістиці, їх різновиди і вплив на якість прийняття рішень;

класифікацію ризиків;

принципи управління ризиками;

методи оцінки ризиків;

методи зменшення ризиків;

страхування вантажів;

страхування відповідальності;

порядок укладання договору страхування;

вміти:

проводити ідентифікацію та аналіз ризиків на підприємстві;
оцінювати рівень ризику логістичної діяльності з використанням економіко-математичних методів;

проводити прогнозування та аналіз господарських рішень в ризикових ситуаціях;

здійснювати обґрунтований вибір оптимального рішення на підставі критеріїв в умовах визначеності, невизначеності та ризиків;

здійснювати комплексне оцінювання логістичних ризиків із застосуванням сучасних методів оцінювання;

визначати вид ризику;

використовувати методи оцінки ризиків;

здійснювати обґрунтований вибір методів організації страхування.

Із самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
УРвЛ*1	Ідентифікація ризиків та оцінка їх впливу	Здатність аналізувати економічну сутність категорії ризик та визначати основні категорії ризику відповідно до їх класифікації
		Здатність застосовувати статистичні та експертні методи оцінки ризиків та оцінки ймовірності несприятливих подій та збитку
		Здатність до визначення та формування принципів управління ризиками з використанням методів зменшення ризиків

1	2	3
УРвЛ* 2	Прийняття ефективних рішень в процесі управління ризиками в логістичній діяльності	Здійснювати обґрунтований вибір напряму управління ризиками
		Застосовувати методи управління ризиками в логістиці
		Прогнозувати управлінські рішення з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища
		Використовувати психологічні прийоми управління ризиками
УРвЛ* 3	Прийняття рішень щодо страхування окремих процесів логістичної діяльності	Здатність здійснювати розрахунки щодо страхування окремих видів логістичної діяльності
		Здатність до формування порядку укладання договору страхування та його аналізу
		Здійснювати оцінку ефективності страхування окремих видів логістичної діяльності

* Управління ризиками в логістиці.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності

Тема 1. Економічна сутність ризику в логістиці

1.1. Сутність ризику в ринковій економіці.

Понятійний та категорійний апарат ризик-менеджменту. Семантичний аналіз категорії "ризик". Основні характеристики невизначеності. Чинники, що впливають на прийняття рішень в умовах ризику. Специфіка ризиків у сучасних умовах. Показники визначення економічного ризику. Поняття "асиметрії" інформації. Прийняття господарських рішень в умовах ризику.

1.2. Загальна класифікація ризиків.

Загальна класифікація ризиків. Інші критерії класифікації ризиків. Класифікація підприємницьких ризиків за Кейнсом Д. М. Суб'єктивні та об'єктивні ризики. Операційний ризик. Ринковий ризик. Бізнес-ризик.

Кредитний ризик. Припустимий ризик. Критичний ризик. Катастрофічний ризик. Підприємницький ризик. Зовнішні та внутрішні ризики. Об'єктивні та суб'єктивні ризики.

1.3. Особливості ризиків у логістичній системі.

Класифікація ризиків у логістиці. Комерційний ризик. Ризик реалізації. Ризик митного оформлення. Ризик вибору партнера. Транспортний ризик. Зовнішньоекономічні ризики. Ризики при укладенні контрактів. Ринкові ризики. Ризики часткової або повної втрати майна.

Тема 2. Аналіз ризиків

2.1. Сутність системи управління ризиками. Принципи аналізу ризиків.

Поняття системи управління ризиками. Основні елементи системи управління ризиками. Цілі застосування системи управління ризиками. Принципи аналізу ризиків. Критерії аналізу ризиків. Місце системи управління ризиками в сучасному бізнес-середовищі. Необхідність аналізу ризику.

2.2. Якісний аналіз та кількісна оцінка ризиків.

Якісний аналіз ризиків. Основні аспекти якісного аналізу ризиків. Кількісний аналіз ризиків: статистичний метод, використання аналогів, метод експертних оцінок, сценарний метод, аналітичний метод, метод аналізу доцільності витрат.

2.3. Зони економічного ризику. Крива ризику.

Зони економічного ризику. Визначення границі зон економічного ризику. Оцінка збитку. Прямі збитки. Непрямі збитки. Збиток майна. Втрата прибутку. Упущена вигода. Побудова кривої ризику. Економічний аналіз кривої ризику.

Тема 3. Управління ризиками в логістиці

3.1. Загальна схема процесу управління ризиками.

Загальна схема управління ризиками. Процес ризик-менеджменту. Критерії вибору альтернатив в умовах ризику. Вибір засобів впливу на ризик. Основні етапи управління ризиками підприємства.

3.2. Організація управління ризиками на підприємстві.

Організація управління ризиками на підприємстві. Основні організаційні аспекти створення структури з ризиком. Положення з управління ризиком. Психологічні аспекти управління ризиками. Поведінка людей залежно від ставлення до ризику. Принципи поведінки споживачів.

3.3. Стратегія і тактика управління ризиками.

Стратегія і тактика управління ризиками. Fuzzy-технологія в управлінні ризиками. Основні переваги та недоліки fuzzy-технології. Етапи втілення fuzzy-технології.

3.4. Напрями і методи управління ризиками.

Основні напрями управління ризиками. Методи зниження рівня ризику: диверсифікація, розподілення ризику, лімітування, планування, хеджування, самострахування.

Змістовий модуль 2.

Страхування ризиків у логістичній діяльності

Тема 4. Страхування ризиків

4.1. Основні поняття, види та методи страхування.

Сутність страхування. Значення страхування у процесі здійснення логістичної діяльності. Функції страхування. Основні поняття страхування. Страхові ризики.

4.2. Характеристика страхового ринку.

Характеристика страхового ринку. Особливості страхового ринку України. Поняття страхового продукту. Критерії вибору страхової компанії. Основні складові договору страхування.

4.3. Основні види страхування.

Види страхування. Основні об'єкти страхування. Обов'язкове та добровільне страхування. Майнове страхування. Страхування відповідальності.

Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів

5.1. Сутність страхування вантажів.

Сутність страхування вантажів. Історичний дискурс вантажного страхування. Нормативні документи при вантажних перевезеннях. Функції страхування. Основні поняття страхування вантажів. Визначення страхових тарифів. Морське страхування вантажів. Історичний аспект морського страхування вантажів. Кодекс торговельного мореплавства України. Основні умови морського страхування вантажів.

5.2. Страхування відповідальності перевізника.

Страхування відповідальності перевізника. Страхування відповідальності перевізника. Договір страхування відповідальності автоперевізника. Порядок страхової виплати майнової претензії. Страхування відповідальності автоперевізника. Страхування відповідальності власників аеропортів. Ризики при страхуванні відповідальності судновласників.

5.3. Медичне страхування працівників ризикових процесій під час здійснення логістичної діяльності.

Медичне страхування працівників ризикових процесій під час здійснення логістичної діяльності. Страхові тарифи медичного страхування. Обов'язкове та добровільне медичне страхування.

5.4. Страхування професійної відповідальності митних брокерів.

Страхування професійної відповідальності митних брокерів. Тарифні ставки страхування професійної відповідальності митних брокерів.

5.5. Страхування відповідальності експедитора.

Страхування відповідальності експедитора. Види діяльності експедитора, що підлягають страхуванню. Тарифна ставка страхування відповідальності експедитора.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекційні	практичні та семінарські	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності				
<i>Тема 1. Економічна сутність ризику в логістиці</i>	8	2	2	4
<i>Тема 2. Аналіз ризиків</i>	12	2	4	6
<i>Тема 3. Управління ризиками</i>	19	4	4	11
Разом за змістовим модулем 1	39	8	10	21
Змістовий модуль 2. Страхування ризиків у логістичній діяльності				
<i>Тема 4. Страхування ризиків</i>	11	2	2	7
<i>Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів</i>	20	4	2	14
Разом за змістовим модулем 2	31	6	4	21
<i>Залік</i>	–	–	2	–
Усього годин за модулем	72	14	16	42

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Плани семінарських занять

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Література
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності		
<i>Тема 1. Економічна сутність ризику в логістиці</i>	<i>Тема семінарського заняття "Особливості розвитку теорії управління ризиками в логістичних системах":</i> 1. Поняття категорії "ризик". Історичний дискурс ризик-менеджменту. 2. Підходи до класифікації ризиків. 3. Особливості сучасних ризиків у логістичній діяльності	Основна: [2 – 4]. Додаткова: [6]
Змістовий модуль 2. Страхування ризиків у логістичній діяльності		
<i>Тема 4. Страхування ризиків</i>	<i>Тема семінарського заняття "Страхування логістичної діяльності – запорука запобігання ризиків":</i> 1. Основні поняття, види та методи страхування. 2. Специфічні особливості страхування логістичної діяльності	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [8; 9]

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності	<i>Завдання 1.</i> Розрахунок очікуваних витрат в умовах ризику. <i>Завдання 2.</i> Вибір найбільш прийняттого варіанту капіталовкладень	4	Основна: [3; 4]
	<i>Завдання 3.</i> Вибір найліпшого варіанту здійснення логістичної діяльності з урахуванням ймовірностей настання подій. <i>Завдання 4.</i> Визначення очікуваних втрат від неповернення дебіторської заборгованості. <i>Завдання 5.</i> Розрахунок вартості додаткової інформації. <i>Завдання 6.</i> Вибір інвестиційного проекту за допомогою розрахунку корисності доходу	2	Основна: [2; 3]. Додаткова: [7]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності"	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7 – 9]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Страховання ризиків у логістичній діяльності	<i>Завдання 7.</i> Обґрунтування доцільності страхування на основі економіко-математичних розрахунків. <i>Завдання 8.</i> Розрахунок доцільності укладення страхових договорів. <i>Завдання 9.</i> Визначення страхових тарифів у митній діяльності. <i>Завдання 10.</i> Розмір страхової премії та відшкодування при страхуванні суден	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 8; 9]

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності

Тема 2. Аналіз ризиків

Завдання 1. "Визначення очікуваних витрат"

Термін діяльності організації 10 років. Протягом цього періоду в логістичній діяльності організації відбулося 12 аварій транспортних засобів. За результатами 4 аварій транспортні засоби організації були суттєво пошкоджені. У наступному році можливий розмір втрат від пошкодження одиниці транспортного засобу може скласти 10 тис. грн.

Необхідно визначити очікувані втрати від транспортних аварій.

Тема 3. Управління ризиками

Завдання 1. "Ставлення до ризику"

Фізична особа-підприємець Петренко О. О. організовує копіювальні послуги. Для цього він має закупити копіювальну техніку. Високоякісні копіювальні апарати складають 80 % їх ринку, низькоякісні – 20 %. Рівень якості апаратів підприємець зможе визначити тільки після їх придбання, тому існує ризик закупівлі низькоякісної техніки. Якщо техніка, яку придбає підприємець, буде високоякісною, то його дохід складе 8 тис. грн за певний період, якщо низькоякісною – 3 тис. грн. Його функція корисності доходу (U) має вигляд:

$$U = 200 - \frac{24}{I},$$

де I – дохід громадянина за певний період, грош. од.

Яке його ставлення до ризику?

Скільки громадянин готовий заплатити за інформацію щодо якості техніки?

Завдання 2. "Вартість інформації"

ТОВ "Лимоайс" займається виробництвом й реалізацією морозива, термін зберігання якого не більше однієї доби. Морозиво, яке не реалізовано протягом доби, вилучається з реалізації. Постійні витрати фірми

дорівнюють 1 тис. грош. од. за добу. Середні зміни витрат складають 1 грош. од. на одну порцію. 500 порцій гарантовано реалізується. Ймовірність реалізації ще 500 порцій дорівнює 0,5. Ринкова ціна 1 порції складає 4 грош. од.

Яку кількість порцій необхідно виробляти фірмі?

Чому дорівнює максимальна вартість додаткової інформації щодо збуту морозива?

Завдання 3. "Хеджування ризику"

Суб'єкту господарювання необхідно визначити доцільність здійснення хеджування ризику зміни ціни на його товар за таких умов: імовірність настання несприятливої події (зниження ціни на товар) дорівнює 0,04; вартість заходів для здійснення хеджування становить 15 тис. грош. од.; у розпорядженні є товар вартістю 200 тис. грош. од.; внаслідок настання несприятливої події ціна на товар може знизитися на 20 %.

Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів

Завдання 1. "Страхування вантажу"

Судно перевозить вантаж, що належить трьом власникам, з пункту А до пункту Б. Вартість вантажу власників оцінена таким чином:

1-го власника – 400 тис. грош. од.;

2-го власника – 200 тис. грош. од.;

3-го власника – 300 тис. грош. од.

Вартість судна становитиме 4 000 тис. грош. од. Усі власники (у тому числі і судна) застрахували свій вантаж (судно) відповідно до Застережень про страхування вантажів Інституту лондонських страховиків з морського страхування в повному обсязі "від усіх ризиків".

Згідно з видами вантажів і відстані їх транспортування та інших характеристик, що впливають на ймовірність настання страхового випадку, страхова компанія визначила такі розміри страхового тарифу для власників вантажу: 0,4 %, 0,7 % і 0,5 % відповідно 1-го, 2-го і 3-го. Для власника судна розмір страхового тарифу становитиме 0,8 %.

Необхідно визначити:

1) загальний розмір страхової премії;

2) розмір страхового відшкодування кожному власнику вантажів і судна у випадку, якщо судно сяде на мілину і для виправлення ситуації необхідним буде викинути за борт половину вантажу 1-го власника.

Завдання 2. "Обґрунтування доцільності страхування"

Підприємець має можливість застрахувати свій транспортний засіб (що оцінюється в 5 млн грн) у страховій компанії терміном на один рік. У випадку знищення цього транспортного засобу страхова компанія виплачує 95 % від його вартості, при цьому підприємцю необхідно сплатити страховий внесок у розмірі 10 % від вартості застрахованого майна.

Визначте доцільність укладення угоди страхування за страховою компанією, якщо ймовірність настання події, при якій має місце знищення транспортного засобу, складає 0,1.

Завдання 3. "Страховий платіж"

Митний брокер зі стажем 2 роки бажає застрахувати свою професійну відповідальність на суму 50 000,00 гривень, франшиза – 0,5 %. Позови від третіх осіб щодо відшкодування завданої шкоди відсутні. Строк договору страхування – 1 рік.

Розрахуйте страховий платіж.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 58 % (42 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (72 години).

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних,

семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквиуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового заліку.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми їх контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності				
<i>Тема 1.</i> Економічна сутність ризику в логістиці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Особливості розвитку теорії управління ризиками в логістичних системах"	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [6]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Аналіз ризиків	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Вибір найбільш прийняттого варіанта капіталовкладень з метою розширення логістичної діяльності"	6	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [8; 9]
Тема 3. Управління ризиками в логістиці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Вибір інвестиційного проекту за допомогою розрахунку корисності доходу". Підготовка до колоквіуму	11	Захист індивідуального завдання	Основна література: [1 – 3]. Додаткова: [2; 7]
Змістовий модуль 2. Страхування ризиків у логістичній діяльності				
Тема 4. Страхування ризиків	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу</i> "Основні види страхування". Підготовка до колоквіуму	7	Експрес-опитування	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [8; 9]
Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Розмір страхової премії та відшкодування при страхуванні суден". Підготовка до колоквіуму	14	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5]

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дайте визначення поняттю "ризик-менеджмент" та визначте його місце в управлінні бізнесом.
2. Вкажіть зв'язок ризик-менеджменту з менеджментом організації.
3. Назвіть основні характеристики невизначеності.
4. Обґрунтуйте актуальність ризик-менеджменту.
5. Вкажіть взаємозв'язок ризику та логістики.
6. Охарактеризуйте процес еволюції ризик-менеджменту.
7. Надайте визначення ризику.
8. Поясніть на прикладах види базової класифікації ризиків.
9. Назвіть та наведіть приклади ринкових ризиків.
10. Назвіть та наведіть приклади операційних ризиків.
11. Назвіть та наведіть приклади бізнес-ризиків.
12. Назвіть та наведіть приклади кредитних ризиків.
13. Вкажіть інші, крім базового, критерії класифікації ризиків.
14. Загальна схема управління ризиками організації.
15. Переваги ризик-менеджменту.
16. Вимір ризику: статистичні методи оцінки ризику. Розрахунок відповідних показників.
17. Експертні методи оцінки рівня ризику.
18. Аналогові методи оцінки рівня ризику.
19. Організація управління ризиком на підприємстві.
20. Назвіть основні документи, які потрібні для ризик-менеджменту та надайте їх характеристику.
21. Охарактеризуйте фактори ризику та їх структуру.
22. Перелічіть методи виявлення факторів ризику.
23. Оцінка рівнів ризику: процедура виконання.
24. Оцінка рівнів імовірності наслідків: процедура виконання.
25. Ранжирування ризиків.
26. Збитки фірми та їх класифікація.
27. Назвіть основні методи управління ризиками. Зазначте сутність і умови застосування.
28. Страхування вантажів.
29. Страхування відповідальності.
30. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків.

31. Метод виявлення ризиків події – наслідки та його застосування.
32. Особливості ризиків у логістичній діяльності.
33. Поняття "хеджування".
34. Основні види хеджування.
35. Сутність страхування митних брокерів.
36. Сутність страхування експедитора.
37. Визначте основні зони економічного ризику.
38. Побудуйте криву ризику та здійсніть економічний аналіз кривої ризику.
39. Поясніть взаємозв'язок стратегії і тактики управління ризиками.
40. Охарактеризуйте fuzzy-технологію в управлінні ризиками.
41. Назвіть основні переваги та недоліки fuzzy-технології.
42. Перелічіть етапи втілення fuzzy-технології.
43. Назвіть та коротко охарактеризуйте основні методи зниження рівня ризику.
44. Охарактеризуйте сучасний стан страхового ринку.
45. Вкажіть основні особливості страхового ринку України.
46. Надайте поняття страхового продукту. Вкажіть, що, на вашу думку, не може бути страховим продуктом?
47. Назвіть базові критерії вибору страхової компанії.
48. Чи є, на вашу думку, в Україні довіра громадян до страхових організацій? Аргументовано поясніть власну позицію.
49. Наведіть приклад договору страхування, виділіть основні складові договору страхування. Вкажіть, які розділи мають бути обов'язково зазначені у договорі страхування, а які можуть бути відсутні.
50. Поясніть, на основі якого документу відбувається визначення страхових тарифів у страховій організації.
51. Назвіть основні приклади випадків, коли необхідно здійснювати медичне страхування працівників ризикових процесій під час здійснення логістичної діяльності.
52. Чи актуально на сьогодні в Україні медичне страхування. Методика формування страхових тарифів медичного страхування.
53. Навіщо здійснювати страхування відповідальності експедитора?
54. Назвіть основні види діяльності експедитора, що підлягають страхуванню.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь);

групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні і групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт;

підготовка реферату для виступу на науковому семінарі;

г) підготовка реферату для виступу на науковій конференції.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни передбачено застосування активних та інтерактивних методів навчання – ділових ігор, рольових ігор, тренінгів, семінарів в активній формі. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у:

високій мотивації студентів;

закріпленні теоретичних знань на практиці;

підвищенні самосвідомості студентів;

виробленні здатності ухвалювати самостійні рішення;

виробленні здібності до колективних рішень;

виробленні здібності до соціальної інтеграції;

придбанні навичок вирішення конфліктів;

розвитку здібності до компромісів.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного

характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<p>Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються.</p> <p>Під час читання лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування. Проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань в ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися та почати активно мислити в пошуках правильної відповіді</p>	<p>Проблемна лекція з питання "Організація управління ризиками на підприємстві" (Тема 3)</p>
<p>Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів</p>	<p>Проблемне повідомлення та дискусія з питання "Особливості сучасних ризиків у логістичній діяльності" (Тема 1)</p>
<p>Робота в малих групах використовується з метою активізації роботи студентів під час проведення семінарських і практичних занять. Це – так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття</p>	<p>Робота в малих групах під час проведення оцінки збитку та оцінки ймовірності несприятливих подій (Тема 2)</p>

1	2
за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування	
Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити якомога найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію	Мозкова атака щодо питання управління ризиками (Тема 3)

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати прохідний мінімум – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе за заданою тематикою;
проведення поточного тестування;
проведення письмової контрольної роботи;
експрес-опитування;
проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Проведення письмової контрольної роботи проводиться 2 рази на семестр. Зразок завдання письмової контрольної роботи наведено нижче.

Зразок завдання до контрольної роботи

Міністерство освіти та науки України

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Освітній ступінь "Бакалавр"

Напрямок підготовки 6.030601 "Менеджмент"

Семестр VII

Навчальна дисципліна "Логістика невиробничої сфери:

Управління ризиками в логістиці"

ЗАВДАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Завдання 1 (стереотипне). Використовуючи основні показники оцінки ризику, визначити найменш ризикований захід для вкладення коштів інвестора. Відомо, що при вкладенні капіталу в захід А зі 100 випадків прибуток 12 000 грн був отриманий у 50 випадках (імовірність 0,3), прибуток 20 000 грн – у 42 випадках (імовірність 0,45), прибуток 35 000 грн – у 8 випадках (імовірність 0,1). При вкладенні капіталу в захід Б: прибуток 15 000 грн був отриманий у 24 випадках з 80 (імовірність 0,4), прибуток 20 000 грн – у 40 випадках (імовірність 0,4), прибуток 27 500 грн – у 16 випадках (імовірність 0,2).

Розрахувати абсолютне та відносне значення середнього очікуваного прибутку.

Завдання 2 (діагностичне). Керівництво фірми "Автолюкс", що виробляє автомобілі, має прийняти стратегічне рішення щодо перспективної альтернативи виробництва: легкові автомобілі, вантажівки та мікроавтобуси. Залежно від ситуації на ринку експерти визначили такі можливі значення прибутку, що наведені в табл. 1.

Результати експертних оцінок можливих значень прибутку

Альтернатива виробництва	Можливий прибуток залежно від ситуації на ринку, грош. од.		
	А	Б	В
1. Легкові автомобілі	20	80	65
2. Вантажівки	70	50	150
3. Мікроавтобуси	100	120	100

Завдання 3 (евристичне). Визначити ступінь ризикованості отримання прибутку від господарчої діяльності, розрахувати коефіцієнт ризику та знайти зону ризику, в яку потрапила фірма. Дані для розрахунку наведені в табл. 2. Заплановане значення прибутку становить 56 грн.

Таблиця 2

Вихідні дані прибутку за кварталами, грн

Квартал	Прибуток	Квартал	Прибуток	Квартал	Прибуток
1 – 2012	52	1 – 2013	65	1 – 2014	56
2 – 2012	53	2 – 2013	25	2 – 2014	57
3 – 2012	45	3 – 2013	52	3 – 2014	59
4 – 2012	75	4 – 2013	56	4 – 2014	52

Підсумкові бали за контрольну роботу складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їх вирішення оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (3,0 бали):

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку очікуваного прибутку;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку очікуваного прибутку;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників.

Завдання 2 (4,0 бали):

1 бал – за правильне подання та використання методичного апарату, правильне застосування стратегій *maxmax*, *maxmin*, Лапласа, песимізму-отимізму, мінімаксної;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку очікуваного прибутку;

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку очікуваного прибутку;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників.

Завдання 3 (5,0 балів):

0,25 бала – за логіку розрахунків;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку коефіцієнту ризику;

1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків коефіцієнту ризику;

2 бали – за правильну побудову кривої ризику;

0,5 бала – за правильне подання кривої ризику та виявлення зон ризику;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-залік з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться декілька разів за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модулю.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Рівень сформованості компетентностей		
				Форми контролю	Макс. бал	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності					49	
УРвЛ 1	1, 2	Ауд.	2	Лекція Тема 1. Економічна сутність ризику в логістиці	Робота на лекції	1
			2	Семінарське заняття Тема семінарського заняття "Особливості розвитку теорії управління ризиками в логістичних системах": 1.1. Поняття категорії "ризик". Історичний дискурс ризик-менеджменту. 1.2. Підходи до класифікації ризиків. 1.3. Особливості сучасних ризиків в логістичній діяльності	Активна участь у семінарському занятті	4

1	2	3		4		5	6
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Особливості розвитку теорії управління ризиками в логістичних системах"	Перевірка домашніх завдань	4
УРвЛ1		Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Аналіз ризиків	Робота на лекції	1
	3, 4	Ауд.	2	Практичне заняття	Завдання 1. Розрахунок очікуваних витрат в умовах ризику	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Вибір найбільш прийняттого варіанта капіталовкладень з метою розширення логістичної діяльності"	Захист індивідуального завдання	4
УРвЛ2	5, 6	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Управління ризиками в логістиці	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Завдання 2. Вибір найбільш прийняттого варіанта капіталовкладень. Комплексна контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань. Виконання комплексної контрольної роботи	3 12
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Вибір інвестиційного проекту за допомогою розрахунку корисності доходу". Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	4
	7, 8	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Управління ризиками в логістиці	Робота на лекції	1

1	2	3	4		5	6	
			2	Практичне заняття	Завдання 3. Вибір найліпшого варіанта здійснення логістичної діяльності з урахуванням ймовірностей настання подій. Завдання 4. Визначення очікуваних втрат від неповернення дебіторської заборгованості. Завдання 5. Розрахунок вартості додаткової інформації. Завдання 6. Вибір інвестиційного проекту за допомогою розрахунку корисності доходу	Активна участь у виконанні практичних завдань. Перевірка есе	3 4
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> " Розрахунок вартості додаткової інформації". Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	4
Змістовий модуль 2. Страхування ризиків у логістичній діяльності						51	
УРВЛ 3	9, 10	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Страхування ризиків	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Завдання 7. Обґрунтування доцільності страхування на основі економіко-математичних розрахунків. Завдання 8. Розрахунок доцільності укладення страхових договорів. Проведення колоквіуму	Активна участь у виконанні практичних завдань. Колоквіум	3 5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> Основні види страхування. Підготовка до колоквіуму	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
	11, 12	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Робота на лекції	1
2			Семінарське заняття	<i>Тема семінарського заняття "Страхування логістичної діяльності – запорука запобігання ризиків":</i> 4.1. Основні поняття, види та методи страхування. 4.2. Специфічні особливості страхування логістичної діяльності	Активна участь у семінарському занятті	4	

1	2	3	4		5	6
		СРС	4	Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Розмір страхової премії та відшкодування при страхуванні суден". Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	4
УРВЛЗ	13, 14	Ауд.	2	Лекція Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття Завдання 9. Визначення страхових тарифів у митній діяльності. Завдання 10. Розмір страхової премії та відшкодування при страхуванні суден. Проведення колоквиуму	Активна участь у виконанні практичних завдань. Колоквиум	3 5
		СРС	5	Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Визначення страхових тарифів у митній діяльності". Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	4
15, 16	Ауд.	2	Лекція Тема 4. Страхування ризиків	Робота на лекції		
		2	Практичне заняття Розв'язання практичних і ситуаційних завдань з управління ризиками на основі страхування	Активна участь у виконанні практичних завдань	12	
		СРС	4	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення особливостей страхування ризиків у логістичних системах	Перевірка домашніх завдань	4
Усього годин		72	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		100
T1	T2	T3	T4	T5	
9	8	32	8	33	
Колоквіум			Колоквіум		
5			5		

Примітка. T1, T2 ... T5 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Семинарські заняття	Перевірка есе	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Перевірка домашнього завдання	Усього	
1			2	3	4	5	6	7	8	9	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками в логістичній діяльності	Тема 1	1 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	1	
		2 тиждень	-	-	4	-	-	-	4	8	
	Тема 2	3 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	1
		4 тиждень	-	3	-	-	-	-	-	4	7
	Тема 3	5 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	1
		6 тиждень	-	3	-	-	-	12	-	4	19
		7 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	1
		8 тиждень	-	3	-	4	-	-	-	4	11
Змістовий модуль 2. Страховання ризиків у логістичній діяльності	Тема 4	9 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	1	
		10 тиждень	-	3	-	-	-	-	5	4	12
	Тема 5	11 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	1
		12 тиждень	-	-	4	-	-	-	-	4	8
		13 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	1

1			2	3	4	5	6	7	8	9
		14 тиждень	–	3	–	–	–	5	4	12
		15 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
		16 тиждень	–	–	–	–	12	–	4	16
		17 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–
Усього			7	15	8	4	24	10	32	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Бродецкий Г. Л. Управление рисками в логистике: учеб. пособ. для студ. учреждений высш. проф. образования / Г. Л. Бродецкий, Д. А. Гусев, Е. А. Елин. – М. : Изд-во "Академия", 2010. – 192 с.

2. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К. : ІВЦ Видавництво "Політехніка", 2004. – 200 с.

3. Управління ризиками в логістиці : [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / В. М. Гончаров [та ін.] ; ред. В. М. Гончаров ; Луган. аграр. нац. ун-т, Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, Донецький держ. ун-т упр. – Л. ; Луганськ : Магнолія 2006, 2012. – 252 с.

4. Хохлов Н. В. Управление риском : учеб. пособ. для вузов / Н. В. Хохлов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 240 с.

12.2. Додаткова

5. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик / В. Андрійчук, Л. Бауер. – К. : КНЕУ, 1998. – 124 с.

6. Буянов В. Анализ рисков в деятельности предприятия / В. Буянов // Вопросы экономики. – 2004. – № 8. – С. 128–134.

7. Буянов В. П. Рискология : управление рисками : учеб. пособ. / В. П. Буянов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Экзамен, 2003. – 382 с.

8. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.

9. Грабовый П. Г. Риски в современном бизнесе / П. Г. Грабовый, С. Н. Петрова, С. И. Полтавцев. – М. : Апане, 1994. – 137 с.

10. Гранатуров В. М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения : учеб. пособ. / В. М. Гранатуров. – М. : Дело и Сервис, 2002. – 112 с.

11. Гранатуров В. М. Ризики підприємницької діяльності / В. М. Гранатуров, О. Б. Шевчук. – К. : Зв'язок, 2000. – 98 с.

12. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

13. Крикавський Є. В. Логістичні системи : навч. посіб. / Є. В. Крикавський, Н. В. Чернописька. – 2-ге вид., доп. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 312 с.

14. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.

15. Матвійчук А. В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності : монографія / А. В. Матвійчук; Вінниц. нац. техн. ун-т. – Вінниця : Універсум, 2005. – 202 с.

16. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. – 2-е вид., випр. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 396 с.

17. Устенко О. Л. Предпринимательские риски: основы теории, методология оценки и управление / О. Л. Устенко. – К. : Всеуито, 1996. – 152 с.

18. Уткин Э. А. Управление рисками предприятия : учеб.-практ. пособ. / Э. А. Уткин. – М. : ТЕИС, 2003. – 247 с.

12.3. Інформаційні ресурси

19. Касьяненко В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів [Електронний ресурс] / В. О. Касьяненко. – Режим доступу : <http://sumdu.telesweet.net/doc/lections/Modelyuvannya-ta-prognozuvannya-ekonomichnih-protsesiv/index.html>.

20. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.

21. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

22. Сірік І. П. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень [Електронний ресурс] / І. П. Сірік // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=623>.

23. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

24. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Логістика невиробничої сфери: Управління ризиками в логістиці" за Національною рамкою кваліфікацій України

36

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Економічна сутність ризику в логістиці					
Здатність аналізувати економічну сутність категорії ризик та визначати основні категорії ризику відповідно до їх класифікації	Сутність поняття "ризик" та їх класифікація. Механізм управління ризиками в логістиці	Знання основних видів і характеристик видів ризиків у логістиці та особливості управління ними на різних етапах логістичного процесу	Ідентифікувати основні ризиковані ситуації в логістичних системах	Ефективно формулювати концепції управління ризиками на різних етапах логістичного процесу	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем в управлінні ризиками в логістичних системах
Тема 2. Аналіз ризиків					
Здатність застосувати статистичні та експертні методи оцінки ризиків та оцінки ймовірності несприятливих подій та збитку	Сутність і види методів оцінки ризиків	Знання видів методів оцінки ризику у логістичних системах та їх впливу на логістичні системи	Визначати структуру та розміри логістичних ризиків	Презентувати результати проведення обліку та аналізу логістичних ризиків	Відповідальність за точність і коректність визначення методів, які потребують використання з управління ризиками

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Управління ризиками в логістиці					
Здатність до визначення та формування принципів управління ризиками з використанням методів зменшення ризиків	Характеристика сутності та класифікації принципів управління ризиками в логістиці. Особливості використання методів зменшення ризиків у логістичній системі	Знання класифікації основних методів зменшення ризиків у логістичних системах	Здійснювати облік та аналіз логістичних витрат. Управляти ризиками в логістичних системах	Формувати структуру управління ризиками в логістичних системах	Самостійно проводити оцінку ризиків та застосовувати заходи щодо зменшення прояву ризиків у логістичних системах
Тема 4. Страхування ризиків					
Здатність здійснювати розрахунки щодо страхування, а також до формування порядку укладання договору страхування	Сутність та види особливостей страхування	Знання видів страхових договорів та специфіки укладання договору страхування	Визначати структуру особливостей можливих ризиків у логістичних системах та відповідно формувати порядок укладання договорів страхування	Ефективно та швидко укласти договір страхування	Приймати ефективні управлінські рішення щодо визначення ризиків у логістичних системах та відповідно обирати вигідні умови договору страхування
Тема 5. Страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів					
Здатність здійснювати розрахунки щодо страхування, а також до формування порядку укладання договору страхування	Особливості страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Знання основних умов страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Визначати структуру особливостей можливих ризиків страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Ефективно та швидко здійснювати аналіз договорів страхування вантажів, перевізника у сфері перевезень, митної діяльності та експедиторів	Приймати ефективні управлінські рішення щодо визначення ризиків у логістичних системах та відповідно обирати вигідні умови страхування

Зміст

Вступ.....	2
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	10
5. Теми та плани семінарських занять.....	11
6. Теми практичних занять	12
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами	14
7. Самостійна робота.....	16
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	19
8. Індивідуально-консультативна робота	21
9. Методи навчання	21
10. Методи контролю	23
11. Розподіл балів, які отримують студенти	28
12. Рекомендована література.....	34
12.1. Основна	34
12.2. Додаткова	34
12.3. Інформаційні ресурси	35
Додатки.....	36

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЛОГІСТИКА НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ:
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЦІ"**

**для студентів напряму підготовки
6.030601 "Менеджмент"
денної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: **Мажник** Лідія Олександрівна
Письмак Вікторія Олексіївна

Відповідальний за випуск *Ястремська О. М.*

Редактор *Лященко О. Г.*

Коректор *Міхно В. В.*

План 2016 р. Поз. № 73 ЕВ. Обсяг 39 с.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*